

печенні населення як держави, так і всіх її регіонів достатнім, повноцінним та безпечним харчуванням.

Власне, акцент на якості й безпечності продуктів харчування повинен бути основоположним елементом концепції інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування в нашій державі. Практичній реалізації такої концепції має передувати впровадження системи відповідних заходів в організаційній, правовій та економічній сферах.

Література

1. Дейнеко Л. В. Інноваційний розвиток харчової промисловості України [Електронний ресурс] / Л. В. Дейнеко. – Режим доступу : http://naukainform.kpi.ua/Lists/Istor_nauka_naukoznavstvo/Attachments/22/19-009%20Block.pdf
2. Дейнеко Л. В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень: проблеми теорії і практики / Л. В. Дейнеко. – К. : Знання, 1999. – 331 с.
3. Заїчковський А. О. Економіка підприємств харчової промисловості / [А. О. Заїчковський, Г. М. Решетюк, Г. А. Болдуй та ін.]. – К. : Урожай, 1998. – 272 с.
4. Крисанов Д. Ф. Економіко-екологічні проблеми харчової промисловості України / Д. Ф. Крисанов. – К. : ІЕ НАНУ, 2002. – 247 с.

5. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку : монографія / В. В. Зянько. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. – 263 с.

6. Крючкова І. В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні / І. В. Крючкова, Р. В. Попельнюхов // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 66–71.

7. Купчак П. М. Інноваційний розвиток харчової промисловості як чинник галузевої і національної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / П. М. Купчак // Економіка. Управління. Інновації. – 2009. – № 2. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2009_2/09krpink.pdf

8. Пабат О. В. Економічна безпека держави: інноваційні фактори / О. В. Пабат. – Львів : Ін-т регіональних дослідж. НАН України, 2012. – 168 с.

9. Підкамінний І. М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства [Електронний ресурс] / І. М. Підкамінний, В. С. Ціпуринда // Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=480>

10. Шевчук Л. М. Макро- та мікроекономічні аспекти управління техніко-технологічним оновленням [Електронний ресурс] / Л. М. Шевчук // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Серія: Економіка. – 2011. – № 4. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_4/Shevchuk.pdf

Стаття надійшла до редакції 5 листопада 2012 року

УДК 656.2:330.322

О. В. Андреева,

кандидат економічних наук, доцент кафедри «Фінанси і кредит»
Державного економіко-технологічного університету транспорту (Київ)
cheetah2007@ukr.net

МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ДИНАМІЗАЦІЇ ЦИКЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті обґрунтовано необхідність адаптивно-ситуативного підходу до організації процесу інвестування на залізничному транспорті. Розкрито механізм реалізації цього підходу в умовах динамізації циклів економічного розвитку. Визначено структуру й особливості формування механізму інвестування, які базуються на впровадженні в галузі системи інвестиційного контролінгу. Сформульовано сутність концепції інвестиційного контролінгу на залізничному транспорті та умови її реалізації при реформуванні системи управління галуззю.

Ключові слова: інвестиції, механізм, контролінг, моніторинг, адаптивно-ситуативний підхід, динамізація циклів, залізничний транспорт.

Е. В. Андреева

МЕХАНИЗМ ИНВЕСТИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА В УСЛОВИЯХ ДИНАМИЗАЦИИ ЦИКЛОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

В статье обоснована необходимость адаптивно-ситуативного подхода к организации процесса инвестирования на железнодорожном транспорте. Раскрыт механизм реализации данного подхода в условиях динамизации циклов экономического развития. Определены структура и особенности формирования механизма инвестирования, которые основываются на внедрении в отрасль системы инвестиционного контролинга. Сформулирована сущность концепции инвестиционного контролинга на железнодорожном транспорте и условия ее реализации при реформировании системы управления отраслью.

Ключевые слова: инвестиции, механизм, контролинг, мониторинг, адаптивно-ситуативный подход, динамизация циклов, железнодорожный транспорт.

O. V. Andreyeva

MECHANISM OF RAILWAY TRANSPORTATION ENTERPRISE INVESTMENT IN CONDITIONS OF DYNAMISM OF ECONOMIC DEVELOPMENT CYCLE

The article the author substantiates the need for adaptive-situational approach to organizing of investment process of the railways. The mechanism of given approach implementation in the dynamism cycles of economic development is shown. Have been determined the structure and features of the formation mechanism of investment based on implementation in the railway industry of the investment controlling system. Are formulated the essence of the concept of controlling investment on railway transport and the conditions of its realization under reforming the management system of the industry.

Key words: investments, mechanism, controlling, monitoring, adaptive-situational approach, dynamism of cycles, railway transport.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, що відбуваються у світовій та вітчизняній економічних системах, підкреслюють актуальність дослідження напрямів впливу макроекономічних зрушень на діяльність підприємницького сектору. Важливим науковим завданням є пошук форм і методів управління інвестиційними процесами залізничної галузі відповідно до тенденції розвитку

національної економіки та з урахуванням динамізації циклів економічного розвитку.

Інвестування в умовах динамізації економічних циклів і фінансово-економічної кризи вимагає науково-практичного обґрунтування. Спрогнозувати наслідки економічної кризи, і особливо визначити шляхи їх мінімізації, для процесу інвестування доволі складно. Саме тому регулюван-

ня таких процесів має базуватися на ґрунтовному, відпрацьованому механізмі управління інвестуванням.

Дослідження рівня інвестиційного потенціалу залізничного транспорту свідчить про необхідність удосконалення механізму управління інвестиційними процесами в галузі – трансформацію існуючих форм та методів реалізації управлінських функцій у сфері галузевого інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу запропонованого у статті механізму інвестування на залізничному транспорті покладено праці вчених та спеціалістів, присвячені дослідженню інвестиційного процесу і механізму впровадження контролінгу або його окремих елементів на підприємствах, зокрема: Є. Сича, В. Ільчука, М. Гудзь, Н. Данилочкиної, В. Стеклова, Г. Сахарова, С. Романова, В. Задорожного, В. Поколодного, Б. Пшик, Л. Сікораки [1; 2; 4; 6–9; 12; 13]. Інвестиційний механізм залізничної галузі є предметом розгляду таких науковців, як Є. Сич, В. Ільчук, М. Сташишин [10; 11]. Водночас, попри значущість проведених досліджень, учені недостатньо уваги приділяють вивченню особливостей галузевого інвестування з огляду на динамізацію макроекономічних процесів, що актуалізується протягом останніх років.

Метою статті є виявлення сутності та змісту механізму інвестування на залізничному транспорті в умовах динамізації циклів економічного розвитку.

Основні результати дослідження. Під економічним механізмом розуміють і комплекс заходів, спрямованих на досягнення певних економічних цілей, і сукупність організаційних та інституціональних структур, і поєднання форм та методів господарювання, які такими структурами використовуються, і сукупність зв'язків між суб'єктами, завдяки яким забезпечується досягнення кінцевої мети, і послідовність процесів, що призводять до такого досягнення [3; 5].

У будь-якому випадку економічний механізм призначений для вдосконалення системи організаційних, фінансових та інших відносин, гармонізації інтересів суб'єктів економічної діяльності, підвищення її ефективності тощо. Завдяки розробці, гармонійному поєднанню та ефективному впровадженню елементів економічного механізму досягається основна мета – реалізація інвестиційної політики. Залежно від економічних реалій і завдань, що висувуються на тому чи іншому етапі розвитку суспільно-економічних відносин, набір елементів економічного механізму може змінюватися.

Результат дії ефективного механізму інвестування на залізничному транспорті виявляється у вигляді зростання інвестиційної привабливості галузі, цілеспрямованого залучення, вкладання й використання інвестиційних ресурсів, отримання очікуваного рівня ефекту від такої діяльності.

Під механізмом інвестування на залізничному транспорті в нашому дослідженні розуміється цілеспрямоване поєднання форм і методів галузевого інвестування, що забезпечується шляхом реалізації концепції інвестиційного контролінгу та наявних функціональних підсистем – моніторингу і діагностики факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, фінансового прогнозування й планування, організації, ресурсного забезпечення (у тому числі фінансового), обліку, аналізу, контролю за перебігом інвестиційного процесу тощо.

Трансформація форм і методів, що формують механізм інвестування, відбувається під впливом різнопланових важелів (регуляторів) інвестиційної діяльності; регулятори уособлюються у вигляді чинників інвестиційної діяльності та спрямовують її відповідно до прийнятої в галузі інвестиційної політики і стратегії. Регулятори є елементами інвестиційного середовища.

На рис. відображено спрощену структуру та особливості формування означеного механізму з урахуванням специфіки об'єкта і суб'єктів системи економічних відносин та зв'язків; виділено його ключові складові, що потребують особливої уваги в умовах трансформації ринкових відносин. Розглянемо ці особливості.

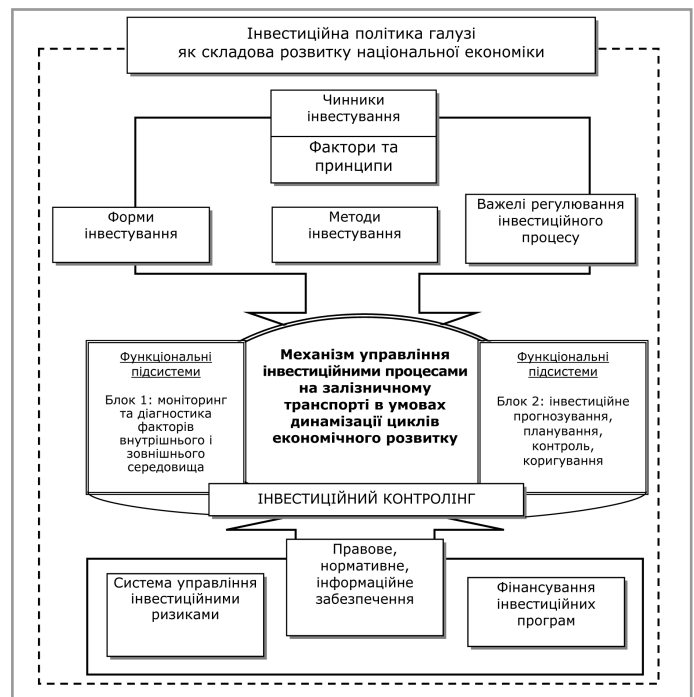

Рис. Механізм управління інвестиційними процесами на залізничному транспорті
Джерело: Авторська розробка

Механізм управління інвестиціями – це складова фінансово-економічного механізму галузі, який, своєю чергою, виступає важливою частиною національної економіки. Рушійним елементом зазначеного механізму є інвестиційна галузева політика, сформована на засадах розвитку економічної системи країни та реформ, що його супроводжують. При цьому означений механізм ґрунтується на адаптивно-ситуативному підході до управління інвестиційними процесами, тобто його дія спрямована на ситуативну адаптацію до змін зовнішнього середовища.

До форм інвестування належать форми державного регулювання інвестиційної діяльності, зокрема передбачені на законодавчому рівні: надання дотаційної фінансової допомоги, субсидій, субвенцій, бюджетних позик; вжиття заходів щодо розвитку й захисту економічної конкуренції; реалізація стратегії роздержавлення і приватизації власності; проведення політики ціноутворення тощо.

Методи інвестування – це способи залучення інвестиційних ресурсів із метою фінансового забезпечення проекту. Серед численних методів інвестування на залізничному транспорті (самофінансування, акціонування, кредитний метод, державно-приватне партнерство, лізинг та ін.) доцільно виділити інвестування у цінні папери – акції та облігації. При цьому різні цінні папери характеризуються різною інвестиційною привабливістю – для облігацій характерною рисою є надійність і стабільність доходу (відносно невисокого) для інвестора, а для акцій існує можливість зростання їх вартості. Застосовують і кредитний метод інвестування, оскільки кредит дозволяє швидко розпочати реалізацію інвестиційного проекту.

Важливими особливостями інвестування на залізничному транспорті є змішаний метод інвестування, певний вид диверсифікації джерел, поєднання різних форм фінансування проектів та ін. У цілому всі методи інвестування можна поділити на такі, де залучаються (державна, приватні інвестори, змішане фінансування) і не залучаються (повне самоінвестування) посередники. Останні внаслідок браку власних фінансових ресурсів залізницями використовуються обмежено.

Важелі регулювання інвестиційного процесу виділяються на різних рівнях управління, наприклад, з боку держави – на макрорівні, інвестора – на мікрорівні. До таких важелів відноситься система оподаткування (у тому числі

пільгове), ціноутворення (враховуючи інвестиційну складову системи тарифів), стимулювання та ін.

Функціональні підсистеми механізму управління інвестиційними процесами ґрунтуються на проведенні інвестиційного моніторингу, прогнозуванні та плануванні елементів процесу (узгодженні їх із фінансовим плануванням), формуванні бюджету інвестицій (інвестиційних виплат і надходжень), впровадженні системи контролінгу процесу інвестування (спрямування та оцінка управлінських дій згідно із поставленою метою інвестування тощо).

Необхідною умовою є створення єдиної бази даних галузевих інвестиційних проектів, за допомогою якої може бути сформована система інвестиційного моніторингу. Останній складає основу інформаційно-комунікаційного забезпечення інвестиційного процесу щодо кількісних та якісних показників діяльності залізничного транспорту, стану і тенденцій розвитку конкурентного середовища, інвестиційного ринку, політичних, законодавчих чинників, ресурсної бази, макроекономічних показників та взаємозв'язку між ними і розвитком залізниці.

Проведення шляхом моніторингу детального аналізу факторів внутрішнього та зовнішнього впливу на інвестиційну діяльність залізничного транспорту (його підприємств) дозволяє виявити ключові проблеми і протиріччя розвитку, а отже, у подальшому встановити можливі напрями їх розв'язання. Систематизовані результати моніторингу й комплексного аналізу інвестиційного середовища дають змогу здійснити прогнозування та планування показників певного інвестиційного процесу.

Усі функціональні підсистеми тісно пов'язані між собою, доповнюють одна одну та у цілому спрямовані на реалізацію концепції інвестиційного контролінгу.

Контролінг інвестиційного процесу як комплексна система функцій управління інвестиціями в галузі, що спрямована на координацію і взаємодію елементів управління інвестиційним процесом, контроль за його системною ефективністю в умовах нестабільності та динамізації економічних циклів, має стати основою функціональних підсистем механізму інвестування на залізничному транспорті. Це зумовлено тим, що інвестиційна діяльність такої базової галузі, як залізничний транспорт, в умовах динамізації економічних циклів, характеризується підвищеними ризиками, а отже, вимагає постійного удосконалення і гнучкого реагування на зміни макроекономічного середовища.

Контролінг інвестицій передбачає не тільки управління інвестиційними ризиками, а й створення потужної інформаційно-аналітичної бази (яка, серед іншого, містить інформацію про макроекономічні показники, їх динаміку, прогноз, оцінку взаємовпливу та взаємозв'язку із показниками розвитку залізничного транспорту, аналіз впливу кризових явищ тощо), управління системою інвестиційного планування.

Таким чином, контролінг інвестицій є невід'ємною складовою системи фінансового управління в умовах динамізації циклів економічного розвитку. Це певна концепція діяльності, орієнтована на ефективне залучення і використання інвестиційних ресурсів та стратегічний розвиток залізничної галузі як бази відродження національної економіки, інтегрована система аналітичної підтримки у процесі аналізу, планування, контролю і прийняття рішень у системі управління галузевими інвестиціями. Контролінг базується на плануванні та полягає в координації інвестиційного процесу відповідно до стратегії розвитку залізничного транспорту, реалізації і супроводженні галузевих інвестиційних проектів, пристосуванні до умов зовнішнього середовища, контролю бюджету інвестицій.

Важливим завданнями у системі інвестиційного контролінгу на залізничному транспорті є:

- впровадження лише за умов цілеспрямованої (неформальної) реалізації програми реформування галузі;
- координація процесу інвестиційного планування як елемента системи фінансового стратегічного планування та бюджетування інвестиційних проектів;
- діагностика впливу (аналіз, оцінка, прогнозування) фак-

торів внутрішнього і зовнішнього середовища, коригування інвестиційного процесу відповідно до її результатів;

- контроль параметрів реалізації інвестиційного проекту на предмет дотримання принципів інвестування.

Ключовим елементом механізму інвестування залізничного транспорту в умовах динамізації циклів економічного розвитку в разі впровадження концепції контролінгу інвестиційного процесу в галузі виділяється система управління інвестиційними ризиками.

Висновки. Діагностика чинників інвестиційного розвитку галузі, аналіз і оцінка її інвестиційних можливостей підтвердили недовість наявного механізму управління інвестиційними процесами на залізничному транспорті та необхідність його вдосконалення.

Механізм інвестування на залізничному транспорті в умовах його структурного і сутнісного реформування повинен містити сукупність форм, методів та важелів, поєднання і взаємодія яких сприятимуть гнучкості й мобільності його функціонування, що забезпечуватиме безперерйну роботу фінансово-економічної системи галузі та ефективність інвестиційної політики. Реалізація такого механізму можлива на базі використання концепції інвестиційного контролінгу.

У структурі механізму управління інвестиційними процесами на залізничному транспорті вагомим належить системі регулювання ризиків, що супроводжують інвестиційну діяльність. Обґрунтовано, що управління такими ризиками має відбуватися з урахуванням засад макроекономічного розвитку й особливостей процесу динамізації економічних циклів.

Практична реалізація функцій механізму управління інвестиціями на залізничному транспорті спирається на сукупність організаційно-економічних підходів до фінансування інвестиційних галузевих програм, одним із яких є диверсифікація джерел фінансування галузевих інвестиційних проектів. Подальший розвиток інвестиційної діяльності на залізничному транспорті полягає в підвищенні рівня гнучкості та координації управлінської системи галузі на базі адаптивно-ситуативного підходу, зокрема проведення моніторингу показників макроекономічного і галузевого розвитку. Це вимагатиме удосконалення структури управління галуззю та її фінансового механізму шляхом переходу його в більш гнучку, мобільну форму функціонування, що сприятиме системній відповідності новим умовам господарювання та інтенсифікації перерізного процесу.

Література

1. Гудзь М. В. Інвестиційний механізм реалізації політики регіонального розвитку / М. В. Гудзь // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ПДТУ, 2010. – Т. 3. – С. 75–82.
2. Данилюк Н. Г. Контролінг інвестиційних проектів / Н. Г. Данилюк // Управление предприятием. – 2011. – № 6. – С. 2–8.
3. Енциклопедичний довідник з інвестування / За редакцією В. Фещенка. – К.: Українське агентство фінансового розвитку, 2009. – 594 с.
4. Задорожний В. П. Державне управління інвестиційним процесом як об'єкт дослідження в науковій літературі / В. П. Задорожний // Наукові праці МАУП. – 2010. – Вип. 2(25). – С. 28–33.
5. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник. Т 1 (Т2) / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій. – Львів, 2005 (2006). – 616 (568) с.
6. Поколюдний В. В. Економічний механізм регулювання інвестиційної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 / В. В. Поколюдний; Харків. нац. ун-т ім. В. Каразіна. – Х., 2005. – 21 с.
7. Пшик Б. І. Механізм інвестування підприємницької діяльності (регіональний аспект дослідження): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 / Б. І. Пшик; НАН України, Ін-т регіон. дослід. – Л., 2004. – 24 с.
8. Романов С. Н. Формирование механизма риск-контролинга инвестиционных проектов: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Сергей Николаевич Романов. – М., 2011. – 20 с.
9. Сікорак Л. А. Інвестиційні механізми регулювання економіки підприємств: сутність, структура та складові компоненти / Л. А. Сікорак // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2(11). – С. 217–225.
10. Сич Є. М. Інноваційно-інвестиційні комплекси транспортної галузі: методологія формування та розвитку / Є. М. Сич, В. П. Ільчук. – К.: Логос, 2006. – 264 с.
11. Стасишин М. С. Складові механізми інвестування відтворення основних засобів залізниць України / М. С. Стасишин, О. В. Ярмоліцька // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління». – 2011. – Вип. 18. – С. 115–124.
12. Судорін М. Г. Нормативно-правові засади організаційно-економічного механізму управління інвестиційним розвитком в Україні / М. Г. Судорін // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 1. – С. 2–6.
13. Стеклов В. В. Інвестиційна діяльність в умовах фінансового кризису / В. В. Стеклов // Труд и социальные отношения. – 2010. – № 1. – С. 117–120.

Стаття надійшла до редакції 21 жовтня 2012 року